

profesor Cristina Ungureanu
Grădinița cu Program Prelungit "Sfânta Marina"
Câmpulung-Muscel

Maria Montessori și “noua educație”

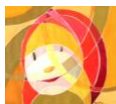
Maria Montessori (1870-1952) a fost considerată una dintre cele mai fascinante figuri ale mișcării "Educației noi". Ea este cea care a întreprins numeroase studii medicale, antropologice, psihiatrice și pedagogice asupra copiilor normali și asupra celor cu handicap. Lucrări ca: "Antropologia pedagogică", "Descoperirea copilului", "Autoeducația în școlile elementare", "Educația copilului într-o eră nouă", "Cum să educăm potențialul uman", exprimă concepțiile sale reformatoare în domeniul educației, idei pe care le pune în practică în anul 1907 când a înființat prima grădiniță: "Casa dei bambini", într-un cartier sărac din Roma, grădiniță ce a fost urmată de o școală primară. Reforma propusă de ea era o reformă conceptuală ce presupunea o schimbare totală a școlii și a personalității profesorului.

A participat la Congresul Internațional pentru Educație Nouă aducând o concepție și o soluție de bază pentru o nouă educație. Împreună cu alți pedagogi redactează "Manifestul pentru educația nouă" și întemeiază cu participarea acestora "Liga Internațională pentru Educație nouă" și "Revista pentru o eră nouă".

Apărută în primele decenii ale sec XX și integrată în educația nouă, școala activă își fixează ca scop "pregătirea copilului în direcția realizării sale plenare" și se sprijinește pe valorificarea tendinței copilului spre activitate și spre efort propriu. În opinia Mariei Montessori, educația nouă este educația realizată în spirit științific, fundamentată pe o cercetare obiectivă a fenomenelor educației, pe dezvoltarea copilului prin educație.

Soluțiile experimentale oferite de Maria Montessori au constituit o alternativă a educației tradiționale. În timp ce aceasta din urmă considera copilul "un dat imuabil, o masă amorfă, lipsită de energie interioară, cu anumite predispoziții, bune sau rele, din care educația plămădește copilul", educația nouă pornește tot de tot de la baza greșită care considera copilul un dat imuabil, bun de la natură, dar neperfecționat, și de aceea îl lasă liber să facă ce vrea, fără niciun ajutor sau conducere din partea adultului, educația realizându-se la voia întâmplării.

Noutatea concepției sale constă în faptul că nu pleacă de la principii și programe, ci de la observație, nu de la scopuri propuse dinainte, ci de la realitatea complexă și profundă care este copilul. "Răbdarea este o metodică cercetare a copilăriei manifestate spontan, a copilului în

*profesor Cristina Ungureanu
Grădinița cu Program Prolungit "Sfânta Marina"
Câmpulung-Muscel*

unicitatea și cu predispozițiile lui” - spunea ea. Educația și cercetarea trebuia să se raporteze la copilul activ permanent, dezvoltându-se integral, prin toate procesele psihice, achizițiile culturale, manifestările comportamentale și prin evoluția sa stadală.

Metoda Mariei Montessori era riguroasă (în cele mai mici amănunte, uneori), fără să fie rețetară sau restrictivă. Ea cuprindea un ansamblu de condiții: ambianța, mijloacele materiale de dezvoltare, procesele pedagogice (lecția, disciplina, stimularea, evaluarea), de activități și relații individuale, de autoeducație și commune, de educație socială prin care se realiza atât un mod nou de educație, alternativă față de vechea educație, cât și un mod de cunoaștere și experimentare pedagogică științifică. Educația nouă este posibilă, necesară și perfectibilă la nesfârșit deoarece se bazează pe capacitățile, posibilitățile copilului și actualizează în viață și în lume această capacitate general umană de educabilitate existentă genetic.

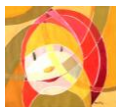
Reforma, reconstrucția în educație, avea două straturi și două exigențe necesare de manifestare.

Primul strat, prima exigență de ordin interior, este din om și înseamnă modul cum se trăiește, se gândește și se manifestă omul pe sine în educație. Această exigență constă în recunoașterea capacității copilului de autoeducație, de a nu-l oprima sau reprima, a-l cunoaște și ajuta cu modestie, grijă și pricepere pentru a se construi pe sine ca om. Mai mult, Maria Montessori propune să învățăm noi înșine de la copil libertatea, munca și dragostea, dezinteresate, demnitatea cucerită, nu oferită. Atât pentru el cât și pentru noi, trebuie să învățăm cum să îl educăm.

Al doilea strat și a doua exigență majoră a reformei educației sunt de ordin exterior. În concepția pedagogului, reforma din exterior se face prin cercetare minuțioasă, prin transformări treptate, multiple, variate, amplificate astfel încât constituirea unei metode noi să nu strice, ci să valorifice și să cuprindă toate aspectele necesare și pozitive pentru educație.

Promovând dreptul tuturor copiilor la educație, recunoscând individualitatea și dreptul la parcursuri proprii, cunoscutul pedagog a fost un adevărat deschizător de drumuri în acest domeniu. Maria Montessori a numit capacitatea copilului de a învăța de la vârsta fragedă a copilăriei "minte absorbantă" și a propus trei principii ce trebuie să fie respectate de educator în vederea cultivării acestei potențialități. Acestea sunt: observația, mediul ambiant și libertatea ce trebuie să îi fie oferită fiecărui copil.

Susținea că un copil nu poate fi cunoscut decât observându-l în mediul său natural, în felul în care utilizează materialele ce favorizează dezvoltarea capacităților lui native. Despre observare preciza că ar trebui să fie realizată asemenea celei efectuate de către un cercetător științific, care are în permanență o minte deschisă, care acționează cu răbdare, tatonează și cercetează atent.

*profesor Cristina Ungureanu
Grădinița cu Program Prelungit "Sfânta Marina"
Câmpulung-Muscel*

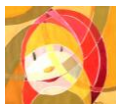
Observarea se realiza prin intermediul materialului educativ e permitea exerciții motorii și senzoriale care constituiau "primul aliment rațional al spiritului. "

Pedagogul pornea de la ideea că problema practică a educației constă în a-i oferi sufletului copilului un mediu ambiant lipsit de obstacole, care să îi permit ca tot ceea ce este frumos în sufletul omenesc să iasă la iveală. Pornind de la premisa că fiecare copil posedă resurse pentru autodezvoltare, ea considera că este necesar să se creeze condiții favorabile în acest scop. Mediul educațional trebuia să ofere atât materiale educative, adaptate nevoilor copilului, cât și libertatea necesară acestuia pentru a explora, pentru a se dezvolta în propriul său ritm natural. Ideea importanței extraordinare a mediului ambiant pentru producerea spontană a manifestărilor psihice este legată tot de ideea "minții absorbante a copilului". De aceea, recomanda ca mediul din grădiniță sau din școală să fie dotat cu materiale educative care să răspundă nevoilor de dezvoltare, să fie adecvate respectivelor etape ale vieții copiilor. Despre pregătirea mediului scria: "Prima îndatorire a unui profesor este să privească în jur. Influența mediului este indirectă, dar, fără îndoială, rezultatele muncii educatorului vor fi eficiente dacă îl va utiliza pentru oricare dintre laturile pe care își propune să le abordeze: latura fizică, intelectuală sau spirituală."

Un element al educației noi este ambianța creată, mediul educativ care nu înseamnă o abundență sau o încărcătură nemăsurată de obiecte, mai ales de jucării, ci este o selecție de obiecte, dintre cele strict necesare în viața de zi cu zi, adecvate din punct de vedere al mărimii, calității și utilității, în dezvoltarea capacităților și necesităților dezvoltării copilului.

Semnificativ este și materialul de dezvoltare care, împreună cu toate componentele metodei promovate și cu pregătirea educatorului, conduc spre problema "Cu ce și prin ce educăm?". Acest material ocupa un loc important în pedagogia montessoriană deoarece era destinat dezvoltării simțurilor, stimulării autoeducației și era selectat dintre obiectele utilizate ca probe psihologice și din alte serii confecționate de însăși autoare. Considera că educarea capacității perceptive stă la baza dezvoltării gândirii, imaginației, inteligenței. Materialele didactice Montessori erau destinate mai mult copiilor cu vârste cuprinse între 2 și 4 ani. Sistemul său pedagogic cuprindea idei numeroase și de o valoare deosebită. Ea a elaborat materiale didactice variate pentru exersarea simțurilor copiilor. De asemenea, a fost un creator de material didactice necesare studiului istoriei, geografiei, științelor naturii și matematicii.

Maria Montessori a fost prima care a atras atenția asupra mobilierului adecvat vârstei copiilor, a conceput măsuțe și scăunele pe care aceștia să le poată manevra după necesitate și dorință, și pentru a face loc pe covor pentru jocurile pe jos. Ferestrele claselor au fost așezate la înălțimea copiilor,

profesor Cristina Ungureanu
Grădinița cu Program Prelungit "Sfânta Marina"
Câmpulung-Muscel

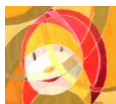
toaletele au fost construite la dimensiuni mici, iar în curtea grădiniței au fost amenajate locuri de joacă adecvate. Copii trebuia să se poată mișca liber în timpul activităților, de aceea nu existau bănci fixe considerate "constrângătoare și deformatoare pentru trup și spirit". În situațiile când era prezentat un material nou, după ce era demonstrat modul de utilizare, acesta era oferit copiilor pentru a fi folosit și supus diferitelor experiențe.

Maria Montessori considera că în orice copil se manifestă și se dezvoltă energii interioare prin intermediul cărora copilul participă realmente la formarea sa ca om. De asemenea susținea că orice ajutor inutil acordat copilului constituie un obstacol pentru dezvoltarea sa. De aceea, pentru a se realize o educație eficientă era absolut necesară independența copilului față de adult, libertatea sa.

În centrul filozofiei pe care o propunea și a metodei pe care o populariza se situa ideea afirmării libertății individuale a copilului: "Omul care face singur, care își pune la contribuție forța proprie în acțiunile lui, se cucerește pe sine însuși, își înmulțește puterile și se desăvârșește." Recomanda ca libertatea copilului să aibă ca limită interesul colectiv, iar ca formă, educația unei bune comportări și a atitudinilor. Libertatea și activitatea copilului însemna dreptul acestuia de a mânui voluntar obiectele destinate să-i satisfacă nevoia de acțiune. Copiii lucrau singuri, menținând disciplina, manifestând independență în acțiunile practice desfășurate. Referitor la libertatea individuală, Maria Montessori a definit educația ca fiind modul de a învăța copilul să gândească și să acționeze independent, însă cu responsabilitate. În acest scop, clasele erau astfel amenajate încât copilului să îi poată fi dată posibilitatea de a acționa cât mai nestingherit și cât mai independent, cu condiția ca acesta să păstreze nu numai disciplina ci și ordinea.

Pedagogia Montessori promova ideea grupelor de copii de diferite vârste pentru ca să învețe unii de la alții, să își descopre unii altora nevoile, să li se dezvolte sentimentul de respect și întrajutorarea reciprocă. Nu exista un orar strict și nici pauză obligatorie la fiecare 45 de minute. Copiii își desfășurau activitatea cât timp doreau. Copilul trebuia tratat cu respect deosebit, văzut ca un individ cu personalitate unică și având un potențial intelectual diferit de al celorlalți.

Maria Montessori a acordat o mare atenție comportamentului spontan al copiilor, acesta constituindu-se într-o modalitate de familiarizare a educatorului cu dorințele cognitive ale copiilor. Dacă până la acea dată, școlile tradiționale acordau foarte puțină atenție individualității copiilor, ea a argumentat că educatorul trebuie să fie acela care să îl ghideze pe copil, conform propriilor nevoi de dezvoltare ale acestuia. Susținea că adultul nu trebuie să facă pentru copil ceea ce el poate face singur, deoarece copilul, având o "minte absorbantă", învață fără efort.

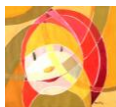
*profesor Cristina Ungureanu
Grădinița cu Program Prelungit "Sfânta Marina"
Câmpulung-Muscel*

Educatorul trebuia să fie un ghid și nu o sursă de învățatură, copilului i se lăsa libertatea și posibilitatea de a găsi singur soluțiile la rezolvarea probelelor personale. Metodele pedagogice noi au impus necesitatea pregătirii corespunzătoare a educatorilor care trebuia să fie înțelepți, prudenți, răbdători, în sensul de a nu impune copiilor voința lor, a nu le tolera orice, deoarece libertatea copiilor nu este niciodată absolută, ci are anumite limite și rigori.

Sistemul instituit de Maria Montessori avea atât aspecte pozitive cât și aspect negative. Astfel, se acorda prioritate dezvoltării capacităților de cunoaștere senzorială, neglijându-se educarea gândirii copiilor sub motiv că aceasta ar fi posibilă numai după perioada preșcolară; se reducea rolul educatorului la pregătirea mediului corespunzător nevoilor de acțiune ale copilului și la observarea atentă a acestuia și se acorda o importanță exagerată autoeducării copiilor. Multe dintre aspectele negative ale ideilor ei pedagogice, spun unii pedagogici, că s-ar datora transpunerii metodelor de educație specifice copiilor cu deficiențe mentale în sistemul de educație pentru copii normali. Cu toate acestea, cercetările și studiile ei au inspirat și au generat schimbări semnificative în educație, o serie de componente ale educației moderne provenind din pedagogia montessoriană și menținându-se până în zilele noastre. Renumitul pedagog are meritul de a fi introdus elemente noi pentru vremea aceea ca: individualizarea actului educațional, învățarea prin mânuirea obiectelor, pregătirea unui mediu ambiant adecvat desfășurării actului didactic. Cantitatea remarcabilă de material didactic elaborat de ea poate fi utilizat în diferite perioade și domenii de învățare; acest material îi permite copilului să lucreze în ritm propriu, după libertatea sa de alegere. Prima grădiniță Montessori a avut un asemenea succes încât ideile pedagogice aplicate aici au cunoscut o largă răspândire nu numai în Europa dar și în America și Asia (India).

Maria Montessori a devenit cunoscută și în țara noastră, principalele ei opere fiind traduse, în scurtă vreme, după apariția lor în Italia. Au fost înființate grădinițe și școli în diverse orașe din România, iar între anii 1930-1940 a existat o adevărată mișcare montessoriană creată atât de către elevii ei direcți cât și de către adepții săi: educatoare, învățători, profesori, care aderaseră la noile curente din pedagogia epocii. Asociația montessoriană l-a avut ca președinte pe profesorul Constantin Rădulescu Motrun și ca președinte de onoare pe Nicolae Titulescu.

În concepția sa și în mesajul adresat generațiilor viitoare, reforma pentru o educație nouă, autentică presupunea o reformă pentru o lume nouă, a libertății, a păcii, a armoniei, a iubirii, a creației și a muncii necesară pentru a împlini, a ocroti și a valorifica reforma din om și reforma educației.

profesor Cristina Ungureanu
Grădinița cu Program Prolungit "Sfânta Marina"
Câmpulung-Muscel

Ceea ce este remarcabil și specific pedagogiei Montessori este respectul profund față de copil și viziunea realistă despre educație. Ea recomandă cadrelor didactice următoarele: "Să nu-i educăm pe copiii noștri pentru lumea de azi. Această lume nu va mai exista când ei vor fi mari. Și nimic nu ne permite să știm cum va fi lumea lor. Atunci, să-i învățăm să se adapteze."

Bibliografie:

- Ezechil Liliana, "Prelegeri de didactică generală" Editura "Paralela 45", 2003,
- Revista "Învățământul preșcolar" nr. 1-2/1992, 1-2/1995, București,
- Revista "Învățământul primar" nr. 1/2001, Editura "Discipol", București,
- "Pedagogia preșcolară", Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977,
- "Cunoașterea copilului preșcolar", Colecția "Cathedra", București, 1992.

profesor Cristina Ungureanu
Grădinița cu Program Prolungit "Sfânta Marina"
Câmpulung-Muscel